

РОЛЬ КОМПЛЕКСНОГО ПІДХОДУ ДО ІНТЕГРАЦІЇ РІЗНОЧАСОВОЇ АРХІТЕКТУРИ В ІСТОРИЧНЕ МІСЬКЕ СЕРЕДОВИЩЕ

© Запунна Є. О., 2016

Розглянуто методологічні підходи до трансформації історичного урбанізованого середовища з метою узагальнення теоретичних знань та практичного досвіду про гармонійний містобудівний простір поселень з давньою історією. Здійснено систематизацію наукових джерел за принципами усебічного висвітлення способів співіснування різночасових компонентів міського оточення; проведено огляд факторів, які впливають на гармонізацію урбанізованого середовища; проаналізовано наукові праці, у яких розглядалися питання інтеграції історичної архітектури у сучасну тканину міста та вперше узагальнено практичний досвід зарубіжних країн щодо шляхів адаптації об'єктів архітектурних пам'яток до сучасних соціокультурних потреб.

Ключові слова: історичне міське середовище, інтеграція, різночасова архітектура, реконструкція, адаптація.

Постановка проблеми

Архітектори-урбаністи завжди намагаються спроектувати чи спрогнозувати ідеальне в усіх проявах місто, проте, враховуючи динамічну сутність вимог до життєво необхідних процесів всередині його структури, це доволі складно втілити у життя. Така ситуація зумовлена тим, що практична реалізація ідеального “паперового задуму” об'єкта або ансамблю стає застарілою на момент впровадження через істотну зміну вимог до середовища. Відтак видається правомірним сприймати темпоральність містобудівної структури як еволюційний хід процесу її становлення, в якому сучасні доповнення до вже існуючих архітектурних об'єктів та планувальних структур є неминучими. Переосмислення історичних об'єктів і корегування їх під поточний соціально-політичний та економічний лад є природним процесом, в якому, на жаль, не unikнути ризиків непродуманих дій. Кожне покоління тією чи іншою мірою стикається з цими питаннями і залежно від своєї освіченості та розуміння істинної ваги історичних компонентів середовища формує сприятливий чи несприятливий фон їхнього подальшого розвитку.

Не викликає сумнівів, що культурне надбання минулих епох створює своєрідний трансляційно-інформаційний канал впливу на людину, який підсилюється або послаблюється залежно від низки якісних характеристик міського простору. Саме тому означена проблематика останнім часом стає актуальною у науковому та професійному середовищі.

Завдання містобудівних перетворень полягає у підкресленні самобутності міського ландшафту за збереження стилістичної та пропорційної рівноваги тощо. Основна складність полягає у тому, що немає єдиного рецепту, як саме зробити історичний міський ландшафт гармонійним, функціональним та одночасно естетичним, таким, що здійснює позитивне психоемоційне враження на людину. У роботі пропонується розглядати означену проблематику комплексно з метою досягнення відповідних теоретико-методологічних та практичних засад “співтовариства” різночасової архітектури, що не лише не зашкодить міському оточенню, а й зробить його гуманізованішим. Відповідно до означеного підходу були сформовані напрямки досліджень, що охоплюють як загальнотеоретичні проблеми співіснування матеріальних культурних осередків та способи гармонізації історичного простору, так і практичні шляхи реконструкції, оновлення та адаптації окремо взятих об'єктів в урбанізованому середовищі.

Аналіз існуючого досвіду

Проблематика спадкоємного розвитку історичного поселення та гармонійності співіснування старого та нового в урбаністичному просторі є традиційною для містобудування [1, с. 184]. Саме

тому вона була предметом уваги багатьох радянських та закордонних учених. Зокрема, означений аспект висвітлений у роботах Л. Скорик [105], А. Іконнікова [1; 2], М. Гуляницького [2], Ю. Ранінського [3; 4], С. Регаме [5], Д. Брунса (Естонія) [5], Й. Глямжи (Литва) [6], В. Островського (Польща) [7], І. Середюка [8, с. 80–81], В. Юркштаса (Литва) [9], А. Ганєшина [10], О. Пруцина [11], О. Беккера та О. Щенкова [12], В. Глазичева [13], М. Мільчика [14]; С. Дуди [15], Г. Батіашвілі (Грузія) [16] та ін. Однак підходи до гармонізації міського простору у працях зазначених авторів потребують оновлення та переосмислення з огляду на сучасні соціокультурні потреби. Враховуючи це, необхідним є розроблення комплексного підходу до інтеграції об'єктів різночасової архітектури у тканину сучасного міського середовища з урахуванням цього аспекту.

Виклад основного матеріалу

З розвитком суспільства змінюється не лише набір функцій, які має виконувати міське середовище. Усе частіше в останні роки до урбанізованого середовища висуваються сучасніші вимоги щодо естетичної привабливості та психологічно-емоційної комфортності.

Так, під час вивчення наукової літератури були виявлені праці, у яких піднімалися теоретичні проблеми міської естетики та шляхи її покращення. Зокрема, акцент покращення міського простору з означених позицій зроблено у дослідженнях М. Посохіна [17], У. Цигичко [18], С. Мигаля [19], І. Коротун [20], Г. Осиченко [21]. Напрямок досліджень, пов'язаний з прийомами підвищення художньо-образних характеристик історичного міського простору, зокрема і засобами ергодизайну, знайшов відображення у роботах І. Лежави [22], В. Глазичева [23], О. Швидковського [24], П. Нагорного [25]. Важливими для розуміння елементів архітектурного “мовлення” у міському просторі є праця Е. Россинської [26], яка звернула увагу на зв'язок архітектури, семіотики та філософії. Питання осмислення категорії художньої образності та пошуку підходів до відповідного формотворення відображено у роботі О. Раппапорта та Г. Сомова [27]. Формування образу міст через інформаційно-емоційний потенціал архітектури розглянуто у науковій праці литовського науковця Й. Страутманіса [28], який досліджував вплив форми та її ознак на формування естетико-емоційного стану людини. Способи підвищення інформативності та “вербальності” архітектури описує також і український дослідник І. Середюк [8, с. 77].

Важливим для розуміння комплексного підходу до проблем інтеграції у містобудівній практиці зарубіжних країн є праці Е. Проніна. Він, зокрема, наводить приклади, що стосуються особливостей німецької методики збереження історичного середовища міст у 1950–1970-х рр. [29]. Накопичений досвід щодо оновлення та регенерації історичного простору протягом 1950–1980 рр. таких сучасних країн, як Болгарія, Угорщина, Румунія, Польща, Чехія, Словаччина, Хорватія, Словенія, Сербія, Македонія, Чорногорія, Боснія та Герцоговина, Східна Німеччина узагальнено та висвітлено у науковому доробку Ю. Ходорковського [30]. Ідеологію культурно-середовищного підходу, що відобразилась на формуванні підходів реконструкції історичних міст європейських країн (Чехія, Словаччина, Болгарія, Угорщина, Східна Німеччина та ін.), на різних етапах розглядає І. Касьяненко [31]. Практичний досвід регенерації містобудівного перетворення та вдосконалення історичного охоронного середовища міст висвітлено у працях О. Махровської (Санкт-Петербург), Г. Батіашвілі (Тбілісі), Д. Брунса (Таллін), І. Ноткіна (Ташкент), Е. Пучіна (Рига). Зокрема, останній автор звертає увагу на необхідність збереження житлового фонду, його розвиток та вдосконалення як першочергової міської функції у межах історичного ядра міста, що забезпечить соціальне пожвавлення історичного міського організму у вечірній час [32]. Загальні тенденції, що віддзеркалюють підходи до регенерації історичного міського простору на досвіді різних країн, описали Й. Минкявичюс (Литва), Д. Ведреш (Угорщина), Р. Ангелова (Болгарія), Н. Мгалоблішвілі (Грузія). Проблеми реконструкції архітектурних пам'яток і містобудівних ансамблів Румунії знайшли відображення у праці Г. Куринського-Ворони.

Важливими з огляду на пошук шляхів регенерації міського простору в історичній ретроспективі є методики перевірки доповнюваності нової та сформованої забудови, що були розроблені такими науковцями, як С. Регаме, Д. Брунс та Г. Омеляненко. Ці розробки свого часу використовувались під час пошуку необхідних рішень для створення об'ємно-планувальної композиції

міста. Під час роботи дослідники сформувавши певні вимоги до перспективної та просторової побудови міського середовища з урахуванням їх спадкоємного розвитку. До комплексу пропозицій реорганізації міського простору входять матеріали за результатами розрахунку “безпечної висоти” нової забудови, фототеодолітні знімки з обраних ключових точок зорового сприйняття, графічні матеріали, що являють собою варіанти можливих перспектив розвитку просторової композиції урбанізованого поселення тощо [33].

Розробленням методологічних основ та практичних підходів до вирішення проблем перетворення міського середовища, реконструкції пам’яток архітектури в урбаністичному історичному просторі, розширення уявлень про охорону культурного надбання займалися такі визначні українські вчені: І. Середюк [8, с. 155–156], Б. Посацький [34], М. Бевз [35], Є. Водзинський [36], В. Вечерський [37], Т. Черкасова [38], Л. Прибега [39], Т. Гарнік [40], Г. Осиченко [41], Р. Могитич [42], О. Пламеницька [43], Н. Лещенко [44], О. Олійник [45], Т. Товстенко [46], І. Ревський [47]. Роботи цих авторів вважаються надзвичайно важливими, адже вони сформувавши потужну вітчизняну методологічну базу теорії архітектури та містобудування: розглянули загальні та локальні рекомендації щодо теоретико-методологічних та практичних підходів до реконструкції архітектурного надбання, перетворення та регенерації міського простору. Отже, сукупно усі вони є доволі важливою складовою комплексного підходу до інтеграції історичних об’єктів в урбанізований простір.

Аналіз літератури також показав, що широко і різнобічно у наукових джерелах представлена проблема адаптації історичного надбання до сучасних умов та співіснування різночасових компонентів в історичному просторі міст. Одним з перших українських науковців, який почав працювати у цьому напрямку, можна вважати О. Заварову [48]. Вона виявила фактори, які впливають на нове функціональне призначення архітектурної пам’ятки, розробила методичні вказівки максимально ефективного виділення методами проектування архітектурних особливостей цінного культурного надбання та його адаптації для нових соціокультурних цілей. Дослідивши у своїй роботі планувальну структуру самого ансамблю та усіх компонентів Троїцько-Іллінського монастиря у Чернігові, О. Заварова запропонувала нові планувальні рішення для внесення готельно-туристичної функції у структуру історичного об’єкта [48].

Різноманіття заходів з оновлення життєвих процесів, що відбуваються в старовинних будівлях, наведено у роботі архітектора Г. Мюллера-Менкенса [49, с. 86–107]. Зокрема, цікавим є зовнішнє та внутрішнє переосмислення будівлі цехової гільдії Гевандхауз у м. Брауншвейге. Реконструкція проводилась із зміною функціонального призначення. З метою використання її в подальшому, як концертної зали була повністю замінена внутрішня система несучих конструкцій та вдосконалене планування, що відбувалось за гармонійного поєднання сучасних та старовинних матеріалів. Подібного перепрофілювання зазнали і Домський собор у місті Рига (Латвія), католицький собор у Києві, приміщення яких довгий час використовували як концертну залу органної та камерної музики.

До інших яскравих прикладів, наведених вищеозначеним автором, зараховуємо також палац Вільгельма у Штутгарті, перетворений на бібліотеку; Палац “Прейзинг” у Мюнхені, що функціонує як торгово-офісна одиниця; ансамбль Предигер у Швебиш-Гмюнд, який був перероблений на культурно-громадський центр завдяки розміщенню в його стінах Музею історії міста, бібліотек для відвідувачів різних вікових груп, концертних залів тощо. Вдалиий синтез старого та нового майстерно втілено в історичному музеї у Ганновері. Сучасна будівля органічно поєднує башту Бегінен (у минулому використовувалась як тюрма, склад зброї та торфу, студія художників) та руїни Цейгхауза. Зміна функціонального профілю характерна і для замку Віссен, що знаходиться недалеко від Веце у Німеччині. Після внутрішньої модернізації три будівлі замкового комплексу використовуються як готель [49, с. 168–170, 182–184].

Результати аналізу наукової літератури засвідчують, що за радянських часів проблемі адаптації історичних пам’яток в сучасне міське середовище українських міст приділялося недостатньо уваги. Скоріше винятком, ніж тенденцією є робота О. Лесика [50]. Автор розробив проекти під бази відпочинку і туризму для замку у Свіржі, монастиря в Олесько та комплексу фортифікаційних будівель у Хотині, що свого часу були експериментальними [50, с. 111–123].

Спроби регенерації міського простору здійснив протягом 1980-х рр. інститут “Укрзахідпроектреставрація”. Зокрема, були розроблені проектні рішення щодо пристосування замку у м. Бережани під культурно-освітній центр та відновлення його готельно-рекреаційної функції. Проект передбачав реставрацію об’ємно-просторової структури замку; розташування конференц-зали на 100 місць; бібліотеки з читацькою залом та книгосховищем; готельних номерів, зокрема і підвищеної комфортабельності; ресторану, бару, кухні з підсобними приміщеннями; рекреаційними та різними службово-адміністративними приміщеннями тощо [51]. Із сучасної української практики також можна виділити проект 2004 р., який передбачав пристосування Жовківського замку до соціокультурних потреб. [52, с. 65–68]. На жаль, обидва проекти не були повністю реалізовані.

Сучасні проблеми збереження культових споруд та способи надання їм “нового” життя розглядав О. Петровський, пристосування палацових комплексів – З. та Г. Лукомські. Питаннями пошуку гнучкої планувальної організації та відповідного функціонального призначення різних морфотипів оборонної архітектури для багатофакторної адаптації пам’яток у сучасне міське середовище піднімають Т. Клименюк та О. Ковальчук.

Комплексний підхід до проблеми інтеграції різночасової архітектури передбачає також аналіз закордонного досвіду сучасних тенденцій пристосування історичних архітектурних пам’яток до динамічного розвитку поселень. Адже існуючі концепції та реалізовані проектні рішення уособлюють інноваційні підходи до регенерації міського простору, що можуть бути ефективними і для вітчизняної архітектурної та містобудівної практики. Однак з’ясовано, що дослідження подібного спрямування майже не представлені в українській спеціальній літературі. Можна лише констатувати поодинокі, дотичні до тематики, роботи. Але існують доволі вдалі приклади синтезу різночасових об’єктів у зарубіжному містобудуванні, які ще не стали предметом вивчення. Тому, у межах комплексного підходу був здійснений пошук, аналіз та виокремлення найбільш вдалих прикладів архітектурних рішень для дослідження шляхів інтеграції різночасових об’єктів і місць у містобудівному просторі.

Одним з таких об’єктів є арт-центр на основі промислової архітектури у м. Мальмьо (Швеція) (табл. 1, № 2). З метою інтеграції історичного об’єкта у міську тканину була проведена реконструкція інтер’єрів відповідно до сучасних кліматичних та пожежних вимог. Окрім того, будівля отримала яскравий просторовий акцент – помаранчеву перфоровану сталеву конструкцію, в якій розміщується вхідна зона з бюро реєстрації, кафе, верхня галерея. Такий доволі радикальний і водночас винахідливий підхід до симбіозу старого та нового – це насамперед виклик усталеним традиціям адаптації старовинної забудови, який відкриває неабиякі горизонти до створення нового архітектурного стилю.

Яскравим прикладом “відродження” старовинної будівлі є колишній жіночий монастир св. Марії, що знаходиться у м. Гонзага (Італія) (табл. 1, № 3). Реалізований проект яскраво демонструє потенційні можливості сучасної архітектури у створенні громадських просторів із збереженням “духу місця”. Наразі тут функціонує міська бібліотека, влаштовуються тимчасові та постійні виставки.

Під час дослідження було з’ясовано, що не лише занедбані і напівзруйновані історичні об’єкти привертають увагу закордонних теоретиків та практиків архітектури. “Реанімація” та підвищення репрезентативних якостей пам’яток-руїн набувають все більшої актуальності. Як вважає Л. Прибега, це пов’язано з тим, що вони також несуть значне естетичне навантаження у міському просторі [53, с. 25–28].

Так, концептуально-методологічну основу для вирішення означеної проблематики розробив польський дослідник Ян Тайхман. Вона включає такі напрямки, як: 1) консервація руїн у їх поточному вигляді без програми експонування; 2) надання музейно-туристичних функцій, з їх демонстрацією; 3) експонування фрагментів руїн як пам’яток археології у самому об’єкті або під ним; 4) забезпечення експонування руїн в поєднанні з новою архітектурною формою, якщо залишилися малі рештки об’єкта [54]. За цими напрямками був здійснений пошук реально існуючих об’єктів, окрім першого, адже він не включає адаптацію різних за стадією руйнації архітектурних пам’яток в урбанізований простір.

Яскравим прикладом збереження руїн з одночасним їх експонуванням є залишки Хамарського собору на території музею Хедмарк у Норвегії (табл. 1, № 4). Простір, утворений накриттям куполоподібною конструкцією зі скла та сталі, функціонує як концертний майданчик та місце проведення релігійних церемоній. Аналогічний підхід до збереження руїн існує також в Баденвайлері (Німеччина).

Винахідливий і одночасно функціональний підхід до адаптації решток колишнього промислового об'єкта, що залишились від пожежі, втілено на території музею Мілл Сіті Мьюзем (Mill City Museum) у Міннеаполісі (США) (табл. 1, № 5). Для влаштування тут літньої сцени була проведена мінімальна перебудова, а саме: розчищення майданчика та укріплення збережених стін. Такий приклад є наочним доказом того, що зовсім різні об'єкти незалежно від стану їх збереженості та старовинності можуть бути пристосовані до сучасних соціальних та культурних потреб.

Одним з інструментів архітектурної творчості, що передбачає осучаснення та реконструкцію історичного надбання, є т. зв. архітектурний “палімпсест”, або “перероблена” архітектура. Музей Колумба в Кьольні, побудований на руїнах романської церкви, є прикладом креативного підходу до осучаснення історичних місць (табл. 1, № 7). Під час його проектування був не лише залишений археологічний шар культової споруди, а й збережена капличка та створена цілісна композиція музейного комплексу. У будівлі, автором якої є Петер Цумтор, лаконічно інтегруються фрагменти руїн церкви та сучасні стінові конструкції, утворюючи всередині простір для споглядання археологічних залишків.

У контексті регенерації історичних пам'яток унікальним є досвід інтеграції історичного культового надбання у сучасне міське середовище залишків церкви періоду ранньої готики св. Крістофа у м. Майнц (табл. 4, № 6). Будівля дуже постраждала за часів Другої світової війни, проте вцілів основний стіновий каркас, центральний та один з бокових нефів – алтарна частина, дзвіниця. З 27 лютого 2015 р. тут функціонує оновлений меморіальний музей, присвячений жертвам Другої світової війни. Під відкритим небом встановлена також експозиція, що демонструє історію Майнца. Стилізований бетонний пояс аркбутанів та контрфорсів з лаконічними барельєфами та витриманою стилістикою скління є органічним доповненням до залишків історичної споруди.

Церква св. Франциска, що у Санпедорі (Іспанія) є ще одним взірцем реанімації руїн історичної будівлі з наданням їй сучасної функції (табл. 1, № 1). Була збережена цілісність будівлі та просторові розміри її інтер'єру без маскування часових ознак трансформації. Архітектор підійшов до її вирішення, мінімально втручаючись у процес, влаштував дах, укріпив стіни тощо. Результат, на наш погляд, доволі вдалий, адже архітектору вдалося відродити історичний об'єкт.

Прикладами інтеграції залишків культового надбання у міський простір є монастир Сан Хуан у м. Бургос (табл. 1, № 8). Проектом передбачалось накриття залишків споруди для створення простору для проведення культурних заходів. Новий дах, виглядаючи як самостійна структура, гармонійно доповнив руїни, не порушуючи ефекту їх сприйняття.

Проведена реставрація та адаптація до містобудівного простору церкви св. Параскеви у м. Несебр (Болгарія) також може бути прикладом збереження історичного надбання (табл. № 9). Встановлений сучасний двосхилий перфорований дах є прекрасною інтерпретацією первісної структури будівлі. Дах виглядає пропорційним щодо збереженої стінової конструкції, а також гармонізується із старовинними шарами цегляної та кам'яної кладки. Сьогодні історичний об'єкт є культурно-інформаційним центром. У ньому проводяться виставки, концерти, демонструються художні фільми, пов'язані з історичним розвитком міста та його культурною спадщиною.

Отже, в результаті проведеної роботи з'ясовано, що підходи до інтеграції різночасової архітектури у сучасний містобудівний простір, істотно залежать від ступеня збереженості осередків історичного надбання. Умовно можна виділити три групи: максимально збережені об'єкти, напівзруйновані та руїни. Комплексний підхід дав можливість конкретизувати шляхи реанімації цінного історичного надбання в урбанізованому оточенні, які відрізняються як за ступенем здійснених модифікацій, так і за своїми перцептивними характеристиками.

Приклади інтеграції різночасової архітектури у міський простір

1. Церква Св. Франциска.
Санпедор

2. Арт-центр у Мальмьо

3. Культурний центр. Гонзага

4. "Хамарський купол". Хамар

5. Літня сцена "Мілл Сіті
Мьюзем". Міннеаполіс

6. Церква св. Крістофа. Майнц

7. Музей Колумба. Кьольн

8. Церква Сан Хуан. Бургос

9. Церква св. Параскеви. Несебр

Висновки

Проведений аналіз вищезначених теоретичних досліджень та практичного досвіду щодо способів інтеграції різночасової архітектури у сучасному урбанізованому просторі дав змогу сформулювати таке:

1) різні за ступенем збереженості об'єкти інтегруються у міське середовище по-різному: для максимально збережених об'єктів це є реставрація із можливою зміною напрямку функціонування; для напівзруйнованих – реконструкція без зміни або зі зміною функціонального призначення, модернізація із включенням елементів нового будівництва; для руїн – консервація існуючого стану та/або організація нового соціокультурного простору із залученням залишків об'єкта до новоствореної архітектурної форми; 2) вітчизняна архітектурна теорія і практика потребують нових сучасних методів, що стосуються вирішення проблематики співіснування різночасової забудови та трансформації історичного середовища залежно від його індивідуальних особливостей.

1. Иконников А. Архитектура города: эстет. проблемы композиции. – М., 1972. – 215 с.
2. Памятники архитектуры в структуре городов СССР / под ред. А. Иконникова и Н. Гуляницкого. – М.: Стройиздат, 1978. – 208 с. 3. Ранинский Ю. Уроки своеобразия в архитектуре исторического города // Архитектура СССР : ежемесяч. теорет., науч.-практ. журн. – 1978. – Вып. 7. – С. 20–24.
4. Ранинский Ю. Основные принципы сохранения и использования памятников архитектуры в ансамбле города: курс лекций. – М.: МАРХИ, 1980. – 86 с. 5. Брунс Д., Регаме С. В поисках гармоничного сочетания старого и нового // Архитектура СССР : ежемесяч. теорет., науч.-

практ. журн. – 1978. – Вып. 7. – С. 50–54. 6. Глямжа Й. Реконструкция-регенерация старых городов Литвы // *Архитектура СССР : ежемесяч. теорет., науч.-практ. журн.* – 1978. – Вып. 7. – С. 25–27. 7. Островский В. Современное градостроительство. – М.: Стройиздат, 1979. – 359 с. 8. Середюк И. Восприятие архитектурной среды. – Львов: Вища шк., 1979. – 202 с. 9. Юркинас В. Регенерация исторических центров городов Литвы. – Вильнюс: ЛитНИИТИ, 1981. – 50 с. 10. Ганешин А. Историческая среда: исследование и проектирование // *Архитектура СССР: ежемесяч. теорет., науч.-практ. журн.* – 1983. – Вып. 2. – С. 37–39. 11. Пруцын О. Архитектурно-историческая среда. – М., 1990. – 408 с. 12. Беккер А., Щенков А. Современная городская среда и архитектурное наследие: Эстетический аспект. – М.: Стройиздат, 1986. – 204 с. 13. Глазычев В. Поэтика городской среды // *Эстетическая выразительность города.* – М.: Наука, 1986. – С. 130–157. 14. Мильчик М. Современное градостроительство и исторический город // *Архитектура СССР : ежемесяч. теорет., науч.-практ. журн.* – 1987. – Вып. 4. – С. 22–27. 15. Дуда С. Исторические города Словакии и современные проблемы их реконструкции // *Архитектура СССР : ежемесяч. теорет., науч.-практ. журн.* – 1990. – Вып. 6. – С. 68–73. 16. Батиаишвили Г. Реконструкция старого Тбилиси // *Архитектура СССР : ежемесяч. теорет., науч.-практ. журн.* – 1990. – Вып. 1. – С. 12–23. 17. Посохин М. В. Город для человека. – М.: Прогресс, 1980. – 219 с. 18. Цигичко С. Удосконалення еколого-естетичних властивостей архітектурного середовища великих міст (ландшафтний аспект): автореф. дис... канд. архіт. – Х., 2007. – 20 с. 19. Мигаль С. Дизайн середовища: проблеми та перспективи // *Вісник Національного університету “Львівська політехніка” “Архітектура”.* – 2012. – № 728. – С. 197–202. 20. Коротун І. Основи гармонізації архітектурного середовища // *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”.* *Архітектура.* – 2014. – № 793. – С. 19–26. 21. Осиченко, Г. *Методологічні основи формування естетики міського середовища : автореф. дис. ... д-ра арх.* – К., 2015. – 33 с. 22. Лежава И. *Архитектура и городской дизайн // Проблемы дизайна городской среды : труды ВНИИТЭ. Серия Техническая эстетика.* – М., 1981. – Вып. 26. – С. 125–129. 23. Глазычев В. *Поэтика городской среды // Эстетическая выразительность города.* – М.: Наука, 1986. – С. 130–157 с. 24. Швидковский О. Многообразие и постоянство красоты // *Эстетическая выразительность города.* – М.: Наука, 1986. – С. 3–44. 25. Нагорний П. *Дизайн архітектурного середовища історичних кварталів міста : автореф. дис. ... канд. арх.* – Х., 2004. – 23 с. 26. Россинская Е. Как вернуть образ? // *Архитектура СССР: ежемесяч. теорет., науч.-практ. журн.* – 1983. – Вып. 2. – С. 54–57. 27. Раппапорт А., Сомов Г. *Форма в архитектуре: Проблемы теории и методологии. ВНИИ теории архитектуры и градостроительства.* – М.: Стройиздат, 1990. – 344 с. 28. Страутманис И. *Информационно-эмоциональный потенциал архитектуры.* – М.: Стройиздат, 1978. – 94 с. 29. Пронин Е. “Сохраняющее обновление” – новые методы реконструкции городских центров в ФРГ // *Архитектура СССР : ежемесяч. теорет., науч.-практ. журн.* – 1982. – Вып. 9 – С. 54–59. 30. Ходорковский Ю. Особенности сочетания новой и исторически сложившейся застройки (на опыте архитектуры социалистических стран Европы) : автореф. дис. ... канд. арх. – М., 1989. – 26 с. 31. Касьяненко И. Регенерация исторических городов (из опыта европейских социалистических стран) // *Комплексная реконструкция исторических городов. Опыт и проблемы : сб. науч. тр. / ЦНИИП реконстр. городов.* – М., 1989. – С. 64–72. 32. Пучин С. Предпосылки формирования жилого комплекса на территории исторического ядра Риги // *Комплексная реконструкция исторических городов: Опыт и проблемы.* – М., 1989. – С. 23–33. 33. Регаме С., Брунс Д., Омеляненко Г. Сочетание новой и сложившейся застройки при реконструкции городов. – М.: Стройиздат, 1988. – 143 с. 34. Посацький Б. Реконструкція центрів міст і охорона історико-архітектурної спадщини у Східній Галичині // *Урбаністично-архітектурні проблеми міст Галичини: зб. наук. пр.* – Львів : Вид-во Держ. ун-ту “Львівська політехніка”, 1996. – С. 111–114. 35. Бевз М. *Методологічні аспекти збереження, реставрації та регенерації заповідних містобудівних ансамблів і комплексів // Проблеми збереження і використання культурної спадщини в Україні : матер. Всеукр. наук.-практ. конф.* – Слов'янськ: “Печатный двор”, 2005. – С. 14–20. 36. Водзинський С. *Питання формування нормативно-методичної бази охорони містобудівної спадщини // Теорія та історія архітектури і містобудування : зб. наук. пр.* – К. : НДІТІАМ, 1998. –

Вип. 2. – С. 118–122. 37. Вечерський В. Спадщина містобудування України: теорія і практика історико-містобудівних пам'яток охоронних досліджень населених місць. – К.: 2003. – 560 с. 38. Черкасова Т. Методологія збереження і реабілітації архітектурно-градостроительного насліддя історических населенних мест (на примере северо-восточного регіона України) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.knuba.edu.ua/books/zbirniki/01/201128.pdf>. 39. Прибега Л. Охорона та реставрація об'єктів архітектурно-містобудівної спадщини України: методологічний аспект: моногр. – К.: Мистецтво. 2009. – 304 с. 40. Гарнік Т. Охорона, регенерація та використання архітектурного потенціалу в контексті розвитку історичного регіону (на прикладі Черкаської області) : автореф. дис. ... канд. арх. – Х., 2007. – 20 с. 41. Осиченко Г. Методичні основи реконструкції композиційних структур історичних міст (на прикладі міст Центральної України) : автореф. дис. ... канд. арх. – Х., 2006. – 20 с. 42. Мозитич Р. Проблеми охорони та реставрації пам'яток архітектури у західних областях України // Теорія та історія архітектури і містобудування : зб. наук. пр. – К. : НДІТІАМ, 1998. – Вип. 2. – С. 127–130. 43. Пламеницька О. Наукові проблеми реставрації та адаптації пам'яток архітектури // Теорія та історія архітектури і містобудування : зб. наук. пр. – К. : НДІТІАМ, 1998. – Вип. 2. – С.130–133. 44. Леценко Н. Принципи реконструкції архітектурних споруд історичних ансамблів малих міст Західної України: автореф. дис. ... канд. арх. – К., 2000. – 19 с. 45. Олейник Е. Пространственно-планировочная организация исторического ядра в структуре центра большого города (на примере западных областей УССР) : дис. ...канд. арх. – К., 1989. – 231 с. 46. Товстенко Т. Реконструкция исторической застройки городов. – К.: Будівельник, 1984. – 72 с. 47. Ревський І. Інтерпретація як один з методологічних принципів історико-архітектурного дослідження площ класицизму з метою їх реконструкції // Сучасні проблеми дослідження, реставрації та збереження культурної спадщини : зб. наук. праць з мистецтвознавства, архітектурознавства і культурології. – К.: Фенікс, 2008. – Вип. 5. – С. 229–236. 48. Заварова Е. Основные принципы и методика проектирования приспособления памятников архитектуры для современных функций (на примере ансамбля XVII–XVIII веков – Троицко-Ильинского монастыря в г. Чернигове) : автореф. дис. ... канд. арх. – К., 1975. – 18 с. 49. Мюллер-Менкенс Г. Новая жизнь старых зданий. Непрерывность развития архитектуры. – М.: Стройиздат, 1981. – 247 с. 50. Лесик О. Охорона і раціональне використання пам'яток архітектури: моногр. – Львів : Вища шк., 1987. – 127 с. 51. Горницька Л. Замок в Бережанах: проектні пропозиції реставрації та пристосування // Фортифікація України. – Кам'янець-Подільський, 1993. – С. 31–32. 52. Кубай М. В. Програма пристосування замку у м. Жовква Львівської області // Проблеми збереження і використання культурної спадщини в Україні : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. – Слов'янськ: “Печатный двор”, 2005.– С. 64–70. 53. Прибега Л. Кам'яне зодчество України : Охорона і реставрація. – К.: Будівельник, 1993. – 71 с. 54. Рибчинський О. Стратегія ревіталізації архітектурних ансамблів ринкових площ історичних міст Західної України // Архітектурний вісник КНУБА [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sites.google.com/site/arhviknuba/vipuski/vipusk-7-2015>.

Е. О. Zapunna
National Aviation University

ROLE OF COMPREHENSIVE APPROACH TO DIFFERENT TIME ARCHITECTURE INTO THE HISTORICAL URBAN ENVIRONMENT

© Zapunna E. O., 2016

We have considered the methodological approaches to the transformation of the historic urban environment in order to generalize the theoretical knowledge and practical experience of harmonious urban space settlements with a long history. The cultural heritage of past eras creates a kind of information broadcasting channel influencing people that is enhanced or diminished depending on a number of qualitative characteristics of urban space. Thus, the problem of urban transformation is to emphasize the identity of the urban landscape while maintaining stylistic and proportional balance etc. The main

difficulty is that there is no a single recipe as to how to make the historic urban landscape harmonious, functional and aesthetic at the same time to give a positive psychoemotional impression on people. The article describes the systematization of scientific sources on the principles of a comprehensive coverage of the ways of coexistence of different time components in urban environment; the list of factors affecting the harmonization of urban environment; the analysis of scientific works on the integration of historic architecture in a modern city; originally generalized experience of foreign countries in adapting architectural heritage to modern social and cultural needs.

We have works dealing with theoretical problems of urban aesthetics and ways to improve it; carried out development of methodological foundations and practical approaches to solving problems of urban environment transformation, monuments reconstruction in the historic urban space; the works in which the understanding of the cultural heritage protection was expanded. Another focus of the study was to analyze the research papers on the issue of adapting historical heritage to modern conditions and coexistence of different time components in historic areas of cities, preservation of religious buildings and structures as well as the means of providing them with a “new” life. We have shown a number of successful, in our opinion, projects for incorporation of historical heritage centres in contemporary urban space: Church of St. Francisc convent in Santpedor, Art Museum in Malmo, Center of community life in Gonzaga, Mill City Museum, “St. Paraskeva” church in Nessebar etc.

As a result of theoretical research analysis and practical experience on how to integrate different time architecture into modern urban space, the author found that approaches to integration of different time architecture in the urban environment greatly depend on the degree of preservation of historical heritage centres. Therefore, the comprehensive approach made it possible to specify the ways to revivify the valuable historical heritage centres in the urban environment, which differ both in the degree of modifications to be made and in their perceptual characteristics. The analysis of the aforementioned theoretical research and practical experience on how to integrate the different time architecture into the modern urban space also allowed to formulate the following: 1) different as to preservation level sites shall be integrated into urban environment in different ways: restoration with possible change of functional profile shall be used for maximum preservation; reconstruction with or without any change in functional profile as well as modernization with new construction elements shall be used for half-ruined sites; conservation of the existing conditions and/or arrangement of new social and cultural space integrating the remains of the sites into the newly created architectural form shall be used for ruins; 2) the domestic architectural theory and practice need new modern methods relating to resolving the issues of coexistence of different time architectural developments and transformation of the historic environment depending on its individual characteristics.

Key words: historical urban environment, integration, different time architecture, reconstruction, adaptation.